

te posetve se je nakosilo 79, včasih celo 83 centov klaje. Za cel oral se vé da se vzame še enkrat toliko semena in v ti primeri še več semena, če je polje večje, ki ga hočemo s travami obsejati.

## Dežele avstrijskega cesarstva, njih velikost, stanovavci in marsikaj družega.

(Dalje in konec.)

### 6. Število duš po različnih vérah.

|                    | Katoliške: | Gerške: | Protestan.: | Judov.: |          |
|--------------------|------------|---------|-------------|---------|----------|
|                    | rimске:    | gerske: | nezedi.:    | avgsb.: | helvet.: |
| V Avstrii p. An.   | 1518043    | 325     | 563         | 11365   | 1801     |
| V Avstrii n. An.   | 687794     | —       | —           | 18405   | 106      |
| Na Solnograškem    | 145830     | 1       | —           | 156     | 20       |
| Na Štajarskem      | 1000108    | —       | —           | 5749    | 80       |
| Na Koroškem        | 301323     | —       | —           | 17901   | —        |
| Na Krajskem        | 463328     | 231     | 256         | 139     | —        |
| Na Terž. in Gor.   | 534137     | 14      | 2142        | 1187    | 391      |
| V Tirolih in Vor.  | 857103     | —       | —           | 122     | —        |
| Na Českem          | 4223022    | 12      | —           | 35866   | 51487    |
| Na Marskem         | 1709473    | —       | —           | 26004   | 26136    |
| Na Šlezkem         | 375347     | —       | —           | 58463   | 2320     |
| V Galiciji in Kra. | 2067292    | 2129764 | 79          | 23346   | 1239     |
| V Bukovini         | 34466      | 9784    | 314721      | 6700    | 574      |
| V Dalmaciji        | 318340     | 496     | 74524       | —       | 15       |
| V Lombardii        | 2740377    | —       | —           | 200     | 591      |
| Na Benečanskem     | 2273745    | 41      | 444         | 264     | 81       |
| Na Ogerskem        | 4233144    | 694512  | 407561      | 743726  | 1453090  |
| V Vojv. in T. B.   | 624839     | 12756   | 694029      | 51724   | 26621    |
| Na Horv. in Sla.   | 770656     | 718     | 88331       | 386     | 4445     |
| Na Erdeljskem      | 220932     | 651981  | 641533      | 199943  | 297419   |
| V voj. Granici     | 410327     | 5033    | 527663      | 12251   | 3130     |

Število katoličanov rimskih je znašalo tedaj leta 1851 v vsem cesarstvu 25 mil. 509626, katoličanov gerških 3 mil. 505668, Gerkov s katoliško cerkvijo nezedinjenih 2 mil. 751846, protestantov skupaj 3 mil. in 83443, judov 853304; sicer je še unitarjev na Erdeljskem 46272, na Horvaškem in Slavonskem 6, še drugih vér pa v vsem cesarstvu 455.

### 7. Število prebivavcov po mnogoverstnih narodih.

|                    | Nemcov: | Slovanov: | Madžarov: | Rom.:   | Jerm.: | Judov: |
|--------------------|---------|-----------|-----------|---------|--------|--------|
| V Avstrii p. An.   | 1515284 | 18303     | —         | —       | —      | 4460   |
| V Avstrii n. An.   | 706316  | —         | —         | —       | —      | —      |
| Na Solnograškem    | 146007  | —         | —         | —       | —      | —      |
| Na Štajarskem      | 642194  | 363750    | —         | —       | —      | —      |
| Na Koroškem        | 223489  | 95735     | —         | —       | —      | —      |
| Na Krajskem        | 37626   | 426328    | —         | —       | —      | 2      |
| Na Terž. in Gor.   | 13551   | 334790    | —         | 189820  | —      | 4756   |
| V Tirolih in V.    | 528739  | —         | —         | 328520  | —      | 944    |
| Na Českem          | 1693832 | 2621450   | —         | —       | —      | 70612  |
| Na Marskem         | 497654  | 1264747   | —         | —       | —      | 37437  |
| Na Šlezkem         | 209512  | 226311    | —         | —       | —      | 2763   |
| V Galiciji in Kra. | 93387   | 4146395   | —         | —       | 2733   | 312962 |
| V Bukovini         | 25592   | 150834    | 5586      | 184718  | 2240   | 11856  |
| V Dalmaciji        | —       | 378676    | —         | 14645   | —      | 394    |
| V Lombardii        | —       | —         | —         | 2741100 | —      | 3018   |
| Na Benečanskem     | 12084   | 26676     | —         | 2236451 | —      | 4788   |
| Na Ogerskem        | 756420  | 2324580   | 4000266   | 533048  | 3144   | 227940 |
| V Vojv. in T. B.   | 335080  | 442070    | 221845    | 400279  | —      | 15507  |
| Na Horv. in Sl.    | 7903    | 848220    | 5732      | 4082    | —      | 2519   |
| Na Erdeljskem      | 219374  | 207       | 585342    | 1202050 | 7879   | 6220   |
| V voj. Granici     | 37875   | 800280    | 4985      | 115258  | —      | 479    |

Največ je tedaj Slovanov v avstrijskem cesarstvu, namreč 14 mil. 469352, Nemcov je le 7 mil. 701919, Madžarov 4 mil. 823756, Romunov 7 mil. 949971, Jermenov 15996, Judov 853304, razun teh je še ciganov 82969 v treh deželah.

Med Slovani je Čehov Marcov in Slovakov, v Avstrii pod Anizo 11843, na Českem 2 mil. 621450, na Marskem 1 mil. 264027, v Šlezii 88068, v Galiciji in Krakovi 455, v Bukovini 1844, na Ogerskem 1 mil. 704312, v serbski Vojvodini in temeškem Banatu 25607, na Horvaškem in Slavonskem 1130, v vojni Granici 8822, — Poljcov je na Šlezkem 138243, v Galiciji in Krakovi 1 mil.

864101, v Bukovini 4008, — Rusinov v Galiciji in Krakovi 2 mil. 281839, v Bukovini 114982, na Ogerskem 440600, v Vojvodini 6777, — Serbov na Istrijskem 44160, v Dalmaciji 378676, na Ogerskem 62880, v Vojvodini 384046, na Horvaškem in Slavonskem 222062, v vojni Granici 310964, — Horvatov je v Avstrii pod Anizo 6460, na Krajskem 17583, na Istrijskem 88343, na Marskem 720, na Ogerskem 71926, v Vojvodini 2860, na Horvaškem in Slavonskem 625028, v vojni Granici 480494, — Slovincov na Štajarskem 363750, na Koroškem 95735, na Krajskem 408745, na Teržaškem, Istrijskem in Goriškem 202287, na Benečanskem 26676, na Ogerskem 44862, — Bugarov v Vojvodini 22780, na Erdeljskem 207.

Med narodi romunskega jezika je Talijanov (Lahov) na Lombarškem 2 mil. 741100, na Benečanskem 1 mil. 884646, na Tiroljskem 319852, na Teržaškem, Istrijskem in Goriškem 137473, v Dalmaciji 13701, na Horvaškem in Slavonskem 3995, v vojni Granici 384, — Furlanov na Benečanskem 351805, na Teržaškem in Goriškem 49552, — Ladinov na Tiroljskem 8668, Vlahov in Moldavcov na Erdeljskem 1 milijon 202050, na Ogerskem 526760, v Vojvodini 397459, v Bukovini 184718, v vojni Granici 113723, na Teržaškem in Goriškem 2795, — Arbanov v vojni Granici 1151, v Dalmaciji 944, — Gerkov z Macedonci in Vlahi (Zizari) vred na Ogerskem 6288, v Vojvodini 2820, na Horvaškem in Slavonskem 87.

## Jezikoslovne drobtinice.

Denešnji dôbi je ime „napredek“, in toti terja, da ga vsestranno posnemamo, tedaj tudi v jezikovni omiki in uglaševanju. Vse naše tudi v najboljšem slogu napisane knjige pogrešno prilagajo končnico ski tujim imenom: evropski, azijski itd. To je sovsema po nemškem europäisch, asiatisch ponarejeno; duh slovenskega jezika prilaga ski neposredno na osnovo, izbijši a, tedaj evropski, azijski. — Ravno tako je povse narobe v dvojnem pomenu rabiti ameriški, afriški, avstrijski itd. Slovenščina ima razločevati ameriški, afriški, avstrijski od ameriški, afriški, avstrijski itd. Ameriški pomeni lastnino zemljinega dela, na pr.: ameriške reke so velike; — ameriški pa bivavško lastnino, napr.: ameriške navade so siróve. Tako se tudi razločuje v pomenu evropski, azijski od evropski, azijski. — Napačno je samostavnikom dve možke končnici pridevati: Amerikanec, Afrikanec, Avstrijanec, Dunajčan, Celjčan itd. namesto Amerikan, Dunajan, Celjan ali Dunajec ali Celjec, ker obliki Dunajčan, Celjčan ste napravljeni iz Dunajecjan, Celjecjan, e se je izbil, cj pa = č.

Pri glagolih 4. vrste na sti-ti šče radi nepravilno stvarjamo trpivno deležje izpahaje i = j in nepremenjaje st v šč: pomilosten, česten, namesto pomiloščen iz pomilosti-en — pomilostj-en = pomiloščen kor zapuščen. Vsaj molimo „Česena si M. itd. Toisto velja o glagolnih samostavnikih: pomilostenje, oprostenje, namesto pomiloščenje.

Preradi zanemarjamo j prestavljajoči glagole 4. vrste v 6., postavimo, napolnovati, napolnujem, namesto napolnjevati, napolnjujem iz napolni-u-a-ti = napolnj-u-a-ti = napolnjevati, in v kazavnikovem sedanjiku napolni-ujem = napolnj-u-jem.

Nekdo nam je svetoval ne pisati: „Slavomir slovenski in laški govori, temoč po slovensko ali laško;“ jaz pa razločno velim, da je lepo, pravilno in povse slovenščini primerno pisati in govoriti v prvoj obliki, ker v teh primerih se vsele razumeva: slovenski (jezik ali govor) in v ljutomerski okolici, kder šče se skoro čista slovenščina govori, nikoli inai ne slišiš. Podobno temu primeru dostikrat samostavnik opuščamo: „Vseslav na Srbskem (kraj) živi“.



Zavoljo lučca, vrvca itd. primerjaj koščica, gožica, pesmica, peščica, slaščica kor tudi lučica pri nas in drugod. Sekolovski.

## Pohvala in prošnja.

Močno me je razveselil gosp. Bilcov članek „o Kurantu“, zato ga pohvalim, pa tudi ne samo njega, temoč vsakega domorodca prosim, naj narodne povesti, šege, igre oznanujejo v „Novicah“. Kraj Mure in med Šavnico in Pesnico še je čučkanje navadno. Na Svečnico z blagoslovljenimi svečami se stari in mladi čučkajo. Stori jo tako: Hitro ko hišni oče prvega svečana ali pa drugega svečana iz postelje skoči, užge svečo (vitice) in trikrat okoli glave, trikrat okoli pesti, trikrat okoli nog užgano svečo verti, proseči, da bi se mu nikakošna nesreča ne zgodila. Opominja to čučkanje na očiševanje skozi ogenj, katero je v februarju pri vseh starih arjanskih narodih navadno bilo. Znamenita je tudi beseda čučkati in našel sem v vedskih spisih slovenski sorodno. Čučkam je pomanjšavna oblika od čučam, čukam, kakor čerčkam od čerkam, in pomenjuje izvirno svečkati, lichteln, leuchteln.

V Rigveda-tu najdem verstice: „jé te čukrá'sah čučajah čučšmah xám vapanti višitáso ačvâh, ádha bhramás ta urvijá' vibhâti, jâtájamáno ádhi sâ'nu pr'čneh“. (Rigveda 6. 6, 4.) — po slovenski: nje svetleče plamene, ti plameneči, kosijo zemljo bezpotani (entfesselte) konji, daleko se sveti plamnato morje, katero napolnuje verhunce Prčene. — V sanskritu čučajah, in čučšmah nahajamo v pomenu plameneti, ali pomen plameniti je soroden s pomenom svetiti.

V Marburgu 1. sušca 1857.

Davorin Terstenjak.

## Spoznanje.

Povestica.

I.

Leta 1840 v podjesenskem času smo sami jaki dečki pasli po medžimurskih travnikih. Kurili smo si pod košatim hrastom in koruzo pekli. Kar zagledamo mladega moža, oblečenega kakor so sosedni Štajarci, se k nam približavati. Na glavi je imel okrogel škerlak (klobuk), okoli ram mu je visel širok gaban, vendar iz tenšega sukna, kakor ga prosti Štajarci nosijo. Tudi robača (srajca) in berguše (gače) so bile iz tenkega platna, na nogah pa so se mu lesketale svetle čizme. Po plečah mu je visela napeta torba in v roki je lepi mladi mož držal pišalko, katero Nemci imenujejo „Flöte“.

„Zdravo dečki! Jeli Vas zebe?“ Tako nas je nagovoril, ko je pod hrast stopil. Jaz najstariji in najsogornejši (kurajzniši), kateri nisem se sivega volka bal, manj pa še Štajarca, kateri je tako mil pogled imel kakor mlado jagniče, odgovorim namesto drugih: „Ne zebe nas ne, stric! al koruzo pečemo; ako Vam se poljubi, znate z nami obedovati“. Hitro se vsede na štor, in prav mu je dišala pečena koruza.

„Dečki! začne spet tujec, znate kakšne pesmice peti, povesti pripovedovati ali igre mi pokazati in gurače?“ „O vémo jih, če hočete, vam hitro eden nas zapoje, posebno pa vé Donošova Marica dosti lepih pesem“ — mu jaz odgovorim. Marica je dalje globlje na travniki stala. Hitro smo jo poklicali, in rada zapoje od bele lelje tako mило, da smo se vsi jokali. Štajarec si je pesem zapisal, in tudi napev in po tem reče meni: „Derži mi noto; bom jo na žvegli zapiskal“. O ljubi sladki glas, da še bi ga enkrat čul! Tako čist in mil je bil, da smo vsi koruzo pozabili, ktera nam je med poslušanjem vsa zgorela. Sadaj je vsaki nekaj zapel; ktera pesem se je Štajarcu dopadla, to si je zapisal.

„Kako pa se igrate na paši?“ — nas potem tujec vpraša — „kaj govorite ali požete pri igranjah?“ Jaz hitro začnem okoli ognja skakati in kričim: „Živi ogenj, jari že-

rec, požoderec, vse polizavec, vse požigavec, hom, hom, hom!“ Tujec se smeja čez to, vendar se mu je moglo dopasti, ker si je te verstice zapisal. Donošova Marica poiše grilovo luknjico, vtakne v njo slamico, in začne cepetati popevajoča: „Čuri muri, gospon gril, hodte vun, vaši konji so v popovi pšenici“. Tudi to si je zapisal.

Megle so začenjale solnce zakrivati in Dobrulova Jelica poje:

Sveti, sveti vančno (milo, ljubljeno) solnce!

Ne potuj vu dalnje svete;

Tam buš moglo robovati,

Hleba beloga stradati,

Sveti, sveti vančno solnce!

Mogli smo tujcu tudi nekoliko iger pokazati. Murhanov Ivan svetuje igro: „hod'mo deža prosit“. Hitro zberemo deklico in ji na nožni palec privežemo vidino perje (Artemisia, Beifuss). Po tem jo ženemo k potoku in začnemo jo neusmiljeno škropiti kričeči: „daj nam deža, Visko, daj nam deža, Visko, oj dodo dodo le!“ Ta pa ni se tujcu dopadla, ker se je deklica jokala. Bil je Murhanov Ivan velik prevzetnjak, in je ji hudo v oči škropil, namesto po glavi in plečih. Po tem še smo mu pokazali igro: „Namoš zemljo para, Kert jo razara, Mur jo pokvara“.

Vprašal nas je tudi: kakošnih duhov bi se mi otroci naj bolje bali? Eden je rekel, da se boji v gori Labusa, starega dedljeka, kateri ima jezero ninkov (nendljekov, palečnjakov) in rad mlade otroke v globoko vodo potegne; drugi se je bal babjega šentka ali šotka, kateri po drevji škerta (stöhnt, ächzt) in vsakega, kterege v roke dobí, ali oskubi ali mu v lase zaferkoči. Jaz sem se vsemu temu smejal, in rekel, da to je vse prazna laž; al kadar Kulda gromske krogle meče, Svarda ognjene strele, Baroda ploho poleva, takrat se je bati.

Naš tujec si vse to zapisuje, in vse, kar je kdor znal povedati. Potem kadar nismo ničesar več znali, se posloví in nam daje svetlo dvajsetico rekši: kupite si na golibi belega kruha.

Mi smo ga imeli za Vilenika (Zauberer) in smo dolgo gledali za njim.

II.

Moja babica so rekli en večer, ko sem lepo skledo sterl in so me otec hotli tepsti, mojemu otcu: „Mani se (jenjaj si), Vicko je bistra glava; on bi bil za zagrebačkega škupa, pa ti ga nečeš poslati v Varaždin“. Moj otec šibo na stran denejo, in ker so se ravno šole počele, me drugi dan že ženejo prek Drave.

Pri nekem čizmarji, kateri ni znal ne čitati ne pisati, so mi najeli stanišče, in tako sem počel napredovati na polji kulture in civilizacije. Kleti sem skoro bolje znal, kakor moliti, pa tudi dijaški tako dobro, da sem v šterti šoli za godovno svojega profesorja že latinske „verzuše“ napravil. V šesti šoli sem ko ogersk Medžimurec že znal dobro madžarski in rajni Dvorski, akoravno Slovak, vendar Madžar s dušo in telom, je imel veliko veselje, ko sem pri „ekzameni“ madžarski „peroriral“.

Iz Varaždina pridem prek Bednje in Medvedice v Zagreb. Bil sem korenjašk „filozofus“ in v Zagrebu se mi je tako dopadlo, da nisem nikdar hotel s svojimi tovarši popevati one znane dijaške pesmice:

Z Bogom ostaj Zagreb varaš,

Koji rad mladence kvaraš itd.

Zagreb je bil meni to kar so bile Gerkom Atinje, in Tuškanec bil je moj parnas. Tù sem pesmaril in prebiral stare naše Dubrovčane in prekrasne serbske narodne pesmi. Posebno so mi omilile se pesmi Slovenca Stanka Vraza. Rad bi ga bil poznal, al siromak je že več mesecov bolan ležal, in tako mi ni bilo prilžnosti ga osebno spoznati.

Jedan dan, kadar ravno po ulici se šetam, se začnejo ludi ustavljati po ulicah, eden drugemu šepče: „Ubogi Stanko je umerl“. Mene so te besede globoko ganile. Drugi dan idem ga mertvega gledat, ker nisem živega mogel viditi.